

Kamerbrief 30 september 2005

Stand van zaken Afghanistan

Ondertekenaars: Minister B.R. Bot, Minister H.G.J. Kamp, Minister mw. A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven

In de brief van 26 augustus 2005 (Kamerstuk 27 925 nr. 182) is toegezegd u na de verkiezingen in Afghanistan van 18 september 2005 nader te zullen informeren over de stand van zaken in dit land. Met het oog op het algemeen overleg over Afghanistan van 5 oktober a.s. doen wij hierbij deze toezegging gestand. Daarbij merken wij op dat een volledige analyse van de verkiezingen pas mogelijk is na het bekendmaken van de definitieve uitslag, die is voorzien voor 22 oktober 2005. Tevens merken wij op dat wij u later dit najaar hopen te kunnen informeren over het resultaat van het onderzoek naar de mogelijkheid en de wenselijkheid van een Nederlandse bijdrage aan de ontplooiing van de door de NAVO geleide International Security Assistance Force (ISAF) in het zuiden van Afghanistan, medio 2006.

Overigens heeft de VN-Veiligheidsraad op 13 september 2005 met resolutie 1632 het ISAF-mandaat ongewijzigd verlengd tot 13 oktober 2006.

Verkiezingen

Op 18 september 2005 vonden de verkiezingen plaats voor het Lagerhuis van het Afghaanse parlement (Wolesi Jirga) en voor de provinciale raden. Deze verkiezingen zijn goed verlopen, hoewel er duidelijk meer incidenten dan gebruikelijk waren. De organisatie verliep over het geheel genomen naar wens. Met deze verkiezingen is weer een belangrijke stap gezet in het democratiseringsproces van Afghanistan.

In de aanloop naar de verkiezingen speelde het proces van screening van kandidaten een belangrijke rol. De officiële kandidatenlijst, met 5800 kandidaten voor de 249 zetels van het parlement en de 420 zetels van de 34 provinciale raden werd op 12 juli 2005 bekendgemaakt. In de periode daaraan voorafgaand was door de Afghaanse verkiezingsautoriteiten een lijst opgesteld met 233 kandidaten die in aanmerking kwamen voor uitsluiting van de verkiezingen, onder meer als gevolg van hun banden met illegale milities. Van deze groep werden begin juli 17 personen uitgesloten, van wie 11 op grond van banden met illegale milities. Deze 17 personen zijn daardoor niet op de kandidatenlijst van 12 juli 2005 beland en zij stonden diensgevolge ook niet vermeld op het stembiljet. Na vele besprekingen tussen Afghaanse instanties en druk van de VN en de EU om meer kandidaten uit te sluiten zijn uiteindelijk 28 extra kandidaten verwijderd, van wie 22 wegens banden met illegale milities. Deze personen stonden toen echter al wel op het stembiljet. In totaal zijn daarmee 45 kandidaten uitgesloten, van wie er 33 banden met illegale milities hebben. De publieksvoorlichting over deze uitsluitingen was gebrekkig, zodat kiezers vaak niet wisten welke kandidaten uit hun provincie onverkiesbaar waren. Al met al geldt dat op dit punt bij toekomstige verkiezingen duidelijk ruimte voor verbetering is.

Tijdens de campagne was het opvallend dat de meeste kandidaten geen inhoudelijk

programma hadden, maar zich vaak beriepen op hun netwerk. Kandidaten konden gratis radio en tv-reclame maken. Daarvan werd door ongeveer 35 procent van de kandidaten gebruik gemaakt. De totale media-aandacht was mager, terwijl de toon van de berichtgeving neutraal tot positief was. Aan vrouwen werden over het algemeen geen hindernissen in de weg gelegd om campagne te voeren. Wel hadden zij in sommige gebieden last van onveiligheid en discriminatie.

Kandidaten konden bij hun registratie hun band met een politieke partij aangeven. Deze werd ook aan de kiezers bekendgemaakt. Een paar politieke partijen profileerden zich tijdens de campagne, vooral Jumbesh-e Milli Islami Afghanistan (verbonden met Dostum) en Afghan Melat (van minister van Financiën Ahady). Qanooni en zijn coalitie, het National Understanding Front, evenals Mohaqeq, lieten veel kritiek horen op de regering en de verkiezingsinstantie Joint Electoral Management Body (JEMB), maar matigden hun toon vlak voor de verkiezingen. Een belangrijker rol voor de voorkeur van de kiezers speelde waarschijnlijk het stemadvies dat dorpsoudsten en stammenleiders gaven.

In de aanloop naar de verkiezingen was er een toename van het aantal aanslagen. Vooral in het zuiden en zuidoosten vonden dodelijke aanslagen plaats. Doelwitten waren niet alleen de coalitietroepen van de Operatie Enduring Freedom (OEF) en de Afghaanse veiligheidsinstanties, maar ook verkiezingskandidaten, verkiezingswerkers, geestelijken en andere burgers. De Taliban had echter laten weten om burgerslachtoffers te voorkomen geen stembureaus te zullen aanvallen. In totaal zijn zeven kandidaten vermoord, al staat niet in alle gevallen een rechtstreeks verband met hun kandidatuur vast. Op de verkiezingsdag zelf bleef het betrekkelijk rustig. Er zijn wel veiligheidsincidenten geweest, zoals een raketaanval op een VN-gebouw in Kabul en een aantal aanslagen in het zuiden en oosten. In vergelijking met de presidentsverkiezingen in 2004 valt het totale aantal geweldsincidenten in de periode voor en tijdens de verkiezingen wat hoger uit. De doelgerichtheid van de aanvallen is eveneens toegenomen.

De opkomst was iets lager dan verwacht: ruim 50 procent, bijna zeven miljoen kiezers, terwijl bij de presidentsverkiezingen 76 procent van de kiesgerechtigden deelnam. Er zijn verschillende mogelijke oorzaken van de lagere opkomst. Ten eerste was het publiek onbekend met het precieze doel van de verkiezingen en de functie van de instellingen waarvoor men vertegenwoordigers moest kiezen, en was het moeilijk een keuze te maken uit een grote hoeveelheid meestal onbekende kandidaten. Ten tweede is bij de tweede verkiezingen in een post-conflict situatie een lagere opkomst gebruikelijk. Ten derde speelde de veiligheidssituatie een rol. Tenslotte waren de kiezers waarschijnlijk teleurgesteld over het grote aantal krijgsheren dat kandidaat was en het kleine aantal leiders van milities dat was uitgesloten. Het percentage vrouwelijke kiezers is naar verwachting vergelijkbaar met dat bij de presidentsverkiezingen: ruim 40 procent.

Voor het overige verliep de organisatie van de verkiezingsdag goed. De VN, die de organisatie grotendeels verzorgde, heeft een enorme prestatie geleverd. Zo'n 160.000 functionarissen werkten mee, meer dan zesduizend kieslokalen waren geopend, vrijwel al het personeel was getraind, en over het hele land vonden de verkiezingen doorgang ondanks grote logistieke uitdagingen zoals gebrek aan infrastructuur.

De EU-Verkiezingswaarnemersmissie en de Afghaanse onafhankelijke mensenrechtencommissie AIHRC (Afghan Independent Human Rights Commission) publiceerden op 19 september hun voorlopige bevindingen. De EU-waarnemers die in 900

van de ca. 6200 kieslokalen aanwezig waren, meenden dat het stemmen in de kieslokalen goed tot zeer goed verliep. Als positieve elementen van het verkiezingsproces noemen de EU en de AIHRC:

- Verbeterde organisatie t.o.v. de presidentsverkiezingen, onder meer door een beter functionerende JEMB en verbeterde wet- en regelgeving;
- Goede veiligheid, mede dankzij de Afghaanse politie (Afghan National Police, ANP) het Afghaanse leger (Afghan National Army, ANA) en de internationale militaire presentie (ISAF en OEF);
- Een groot aantal kandidaten, onder wie veel vrouwen.

Als negatieve elementen noemen de waarnemers:

- Intimidatie van kiezers en een aantal moorden en aanslagen;
- Gevallen van fraude, bijvoorbeeld mannen die namens vrouwen stemden;
- Gebrek aan veiligheid in sommige districten, waardoor campagne voeren en stemmen moeilijk was;
- Fouten bij de kiezersregistratie;
- Te weinig publieksvoorlichting en weinig media-aandacht;
- Gebrekkige afhandeling van klachten door de provinciale en nationale klachtencommissies;
- Geen mogelijkheid te stemmen voor gevangenen, mensen in ziekenhuizen en gehandicapten;
- Geen mogelijkheid voor Afghanen in Iran en Pakistan te stemmen en het ontbreken van voorlichting daarover.

Naast de zes Nederlandse waarnemers die opgenomen waren in de EU- respectievelijk OVSE-missies, namen Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers als lokale waarnemers voor een korte periode in Kabul, Kandahar en Baghlan deel aan de EU-missie. In alle drie de provincies hebben zij slechts kleine incidenten waargenomen. In Kandahar was de veiligheidssituatie wel gespannen.

Momenteel worden de stemmen geteld in provinciale centra. De voorlopige uitslag van de verkiezingen wordt begin oktober verwacht, de definitieve uitslag pas op 22 oktober.

Het politieke proces na de verkiezingen

Als gevolg van het kiesstelsel, het 'Single Non-Transferable Vote'-systeem waarbij de individuele kandidaten worden gekozen die de meeste stemmen hebben vergaard en partijlijsten geen enkele rol spelen, heeft de Afghaanse bevolking 249 individuen verkozen. De grote vraag is nu hoe de parlementsleden zich zullen gaan groeperen: in politieke partijen en/of langs etnische lijnen. De kans bestaat dat zich twee blokken vormen, namelijk van voormalige communisten en van 'jihadi', voormalige verzetsstrijders tegen de Sovjet-troepen. President Karzai zal steun moeten zien te verkrijgen voor zijn beleid en trachten een meerderheid van parlementsleden achter zich te krijgen. Een andere vraag is of de parlementsleden het landsbelang boven hun lokale belangen zullen stellen.

Wat betreft de nabije toekomst moet worden afgewacht hoe de lokale machthebbers en de leiders van politieke groeperingen zullen reageren op de verkiezingsuitslag. De verliezers zullen naar verwachting reageren met beschuldigingen van fraude. Echte of vermeende fraude kan de legitimiteit van het verkiezingsproces ondergraven en daarmee bijdragen aan

instabiliteit en onrust.

Op 19 december wordt de opening van het Lagerhuis voorzien. De toerusting van de parlementsleden en van de staf dient nog goeddeels te worden opgebouwd. Omdat er nooit een goed functionerend parlement is geweest, nepotisme hoogtij heeft gevierd en politieke partijen vrijwel verdwenen zijn, mag niet verwacht worden dat de democratie meteen vlekkeloos functioneert.

Het decreet over het mandaat van de provinciale raden is pas eind augustus uitgevaardigd. Veel kiezers en kandidaten wisten daarom niet goed wat de provincieraden inhouden. De wet is niet duidelijk over de bevoegdheden van deze raden, zodat hun invulling uit nadere regelgeving en in de praktijk zal moeten blijken. De provincieraden zullen 34 vertegenwoordigers kiezen voor het Hogerhuis. President Karzai zal de overige 17 van de voorlopige leden aanwijzen. Na de verkiezingen voor de districtsraden, die waarschijnlijk pas over enkele jaren zullen plaatsvinden, zullen de districtsraden nog eens 34 leden kiezen en zal de president de laatste 17 leden aanwijzen.

Overigens werd op 27 september bekend dat de minister van Binnenlandse Zaken Jalali zijn ontslag heeft ingediend. Zijn vertrek is een verlies voor de regering Karzai, omdat zij hiermee een sterk figuur en een hervormingsgezind persoon verliest. Vermoedelijk speelt een rol dat hij ontevreden was over de benoeming van corrupte gouverneurs en bezorgd was over betrokkenheid van hoge functionarissen bij drugshandel. De precieze implicaties hiervan zullen nog moeten blijken.

Het Bonn-proces en post-Bonn

Begin december 2001 zetten de Afghaanse fractieleiders samen met de internationale gemeenschap in de Bonn-overeenkomst een koers uit voor de wederopbouw van hun land. Inmiddels zijn nagenoeg alle doelstellingen van de Bonn-overeenkomst gehaald: er zijn een nood Loya Jirga en een Constitutionele Loya Jirga gehouden; er is een nieuwe grondwet; er zijn verkiezingen voor de president en het parlement gehouden; er zijn een Centrale Bank en een nieuwe munt; er is een onafhankelijke mensenrechtencommissie; ontwapening, demobilisatie en reïntegratie van het oude Afghaanse leger is grotendeels voltooid, een nieuw Afghaans leger en een nieuwe politie zijn in opbouw; de veiligheidsmacht ISAF verspreidt zich over het land en de wederopbouw is gaande. Dat is een hele prestatie voor een land waar meer dan twintig jaar burgeroorlog heeft gewoed en de opbouw van nul af aan moest beginnen.

De Nederlandse regering is van mening dat om duurzame vrede en sociaal-economische ontwikkeling in Afghanistan te garanderen, voortdurende internationale betrokkenheid de komende jaren onontbeerlijk is. ISAF, de VN-missie UNAMA en andere VN-instellingen, maar ook de EU en andere grote donoren, moeten met personeel en met hulpfondsen aanwezig blijven. President Karzai vraagt de internationale gemeenschap ook om een dergelijke betrokkenheid en pleit voor een nieuw partnerschap. De Afghanen en de VN zijn voornemens eind januari 2006 een nieuwe grote conferentie in Londen te beleggen. Hierbij moeten nieuwe doelstellingen (benchmarks) worden afgesproken, waarbij leiderschap van de Afghaanse regering voorop moet staan.

Een van de grootste problemen waar de Afghaanse overheid voor staat, is de aanpak van de drugseconomie. Vanwege de ingrijpende gevolgen van de grote omvang van de drugssector, zoals criminele netwerken, corrupte bestuurders, en ondermijning van de legale economie,

bestaat het risico dat de bereikte resultaten bij de opbouw van een democratische, veilige rechtsstaat teniet worden gedaan. Actie op dit terrein heeft dan ook een hoge prioriteit.

Algemene prioriteiten die de Nederlandse regering in Afghanistan ziet zijn de opbouw van een rechtsstaat en het tot stand brengen van zichtbare wederopbouw. De Afghaanse bevolking heeft veel baat bij een goede rechtsorde en rechtshandhaving; verbetering van de juridische sector en het politie-apparaat is een noodzaak. Meer aandacht voor mensenrechten, vrouwenrechten in het bijzonder, is daarbij geboden. Daarnaast verdient de bevolking een verbetering van de nog steeds slechte humanitaire situatie. In veel gebieden blijft de ontwikkeling achter ten gevolge van onveiligheid of gebrek aan goed bestuur. Ook zijn nog vaak geen alternatieve bronnen van inkomsten voor de opiumteelt voorhanden. Ontwikkeling van de particuliere sector zal de economische groei versterken. Aan al deze zaken moet de Afghaanse overheid, met internationale hulp, werken.

De uitdaging ligt nu in de opbouw van capaciteit en solide staatsinstellingen. Onderwijs, institutionele ontwikkeling en hervormingen zijn een eerste noodzaak. Ook op provinciaal en lokaal niveau moet de overheid zich doen gelden. Verbetering van het bestuur en het tegengaan van corruptie op alle niveaus, niet alleen door vervanging van besmette bestuurders, maar ook door capaciteitsopbouw is noodzakelijk.

De lidstaten van de Europese Unie hebben een gemeenschappelijke visie op bovenstaande kwesties ontwikkeld. Binnenkort zullen de EU en de Afghaanse regering een gezamenlijke verklaring tekenen over de betrokkenheid van de EU bij de verdere wederopbouw van Afghanistan: 'Committing to a new EU-Afghan Partnership'. Ook in NAVO-verband is een begin gemaakt met het opstellen van een partnerschap met Afghanistan.

Ontwapening

Het proces van ontwapening is essentieel voor veiligheid en verdere ontwikkeling in Afghanistan. Met ontwapening is een belangrijk begin gemaakt door het DDR-programma (Disarmament, Demobilisation and Reintegration; ontwapening, demobilisatie en reïntegratie) dat betrekking heeft op het oude Afghaanse leger, opgebouwd uit de legale milities die bekend staan als de Afghan Military Forces. Het ontwapeningsgedeelte is eind juni formeel afgesloten, terwijl het demobilisatiegedeelte op 22 september is beëindigd. AMF-eenheden in de Panshirvallei zijn overigens nog steeds niet volledig ontwapend. In totaal zijn ruim 63.000 soldaten ontwapend en gedemobiliseerd. Ongeveer 7.000 van hen zijn opgenomen in het nieuw gevormde nationale leger van Afghanistan (ANA). Het resterende gedeelte doet mee aan het reïntegratieprogramma. Zij volgen een korte beroepsopleiding, krijgen landbouwwerktuigen of ontvangen hulp en middelen voor het opzetten van een eigen bedrijfje. De reïntegratiecomponent zal medio 2006 worden afgesloten.

Hoewel ontwapening van de legale milities een belangrijke stap is in het proces naar veiligheid en stabiliteit, is cruciaal dat ook de illegale milities worden ontwapend. Naar schatting zijn in Afghanistan tussen de 1800 en 2000 illegale gewapende groepen actief bestaande uit ongeveer 130.000 personen. Veel van deze groepen zijn betrokken bij illegale activiteiten zoals drugshandel, wapenhandel, mensensmokkel en schendingen van mensenrechten. Zij vormen een bedreiging voor de veiligheid en de stabiliteit van het land. Met het oog hierop is in juli van dit jaar het DIAG-programma (Disbandment of Illegal Armed Groups, ontbinding van illegale gewapende groepen) van het UNDP van start gegaan. DIAG wordt geleid door de Afghaanse regering. Zij zal grotendeels zelf het proces

van ontwapening van de milities moeten initiëren en uitvoeren. Het UNDP zal daarbij vooral een ondersteunende rol spelen, vooral op het terrein van technische assistentie en wapenvernietiging. Het DIAG is opgedeeld in drie fases: de aankondiging, de mogelijkheid tot vrijwillige ontwapening, en de afgedwongen ontwapening. De aankondigingsfase is begonnen met de publicatie van de wapenwet die het Afghanistan verbiedt zonder wapenvergunning een wapen te bezitten. De eis dat kandidaten voor het parlement en de provinciale raden geen banden met illegale milities mochten hebben en niet over wapens mochten beschikken, gaf de start van de uitvoering van het DIAG een extra stimulans. De vrijwillige ontwapeningsfase zal zeer binnenkort in gang worden gezet. Inmiddels heeft de Afghaanse overheid een DIAG-actieprogramma gepresenteerd. De moeilijkste fase zal ongetwijfeld de laatste worden. Veel milities zullen naar verwachting niet zonder slag of stoot hun machtsmiddelen (en inkomsten) afstaan.

Naast de ontwapeningscomponent heeft het DIAG ook een ontwikkelingscomponent. Het DIAG zal werken met stimulerende maatregelen voor de gemeenschappen waarin de milities hun wortels hebben, terwijl in het DDR-proces het individu compensatie werd geboden. De gedachte hierachter is dat de bevolking gezamenlijk druk zal uitoefenen op de leden van milities om te ontwapenen. De stimuleringsmaatregelen zijn voornamelijk gericht op het direct kanaliseren van OS-gelden en programma's naar gemeenschappen waarvan milities participeren in het DIAG, met een nadruk op alternatieve bronnen van inkomsten voor militieleden. Aangezien het overgrote deel van de milities niet permanent gemobiliseerd is, is de verwachting dat deze stimuleringsmaatregelen de milities ertoe zullen brengen om zich permanent te ontbinden. Overigens laat dit alles onverlet dat na meer dan twintig jaar oorlog wapenbezit in Afghanistan zeer wijdverspreid is. Ook na de ontbinding van illegale milities zullen vele Afghanen blijven beschikken over een wapen.

Nederland heeft in 2004 reeds 2 miljoen euro bijgedragen aan het DDR-proces. In 2005 is 1 miljoen euro uit het Stabiliteitsfonds aan het DIAG toegekend.

Drugs

Uit de op 29 augustus 2005 gepubliceerde cijfers van het UNODC (UN Office on Drugs and Crime) is naar voren gekomen dat de totale productie van drugs in tonnen dit jaar, na enkele jaren van forse stijgingen, naar schatting met 2,4 procent afneemt ten opzichte van 2004. Het areaal landbouwgrond dat wordt gebruikt voor de verbouw van papaver is gedaald met 21 procent, maar de opbrengst per hectare is met bijna hetzelfde percentage gestegen.

Nederland steunt in algemene zin de aanpak zoals die is neergelegd in het Afghaanse nationale 'Counter-Narcotics Implementation Plan 2005'. De integrale benadering die Afghanistan voorstaat, lijkt de goede weg om dit complexe probleem aan te pakken.

De Nederlandse inzet in Afghanistan gericht tegen drugs is relatief bescheiden. In het kader van drugsbestrijding financiert Nederland, ten bedrage van 5 miljoen euro, de bouw van een regionaal drugsbestrijdingscentrum in Kunduz. Het betreft een centrum van waaruit de Afghaanse anti-drugspolitie CNPA (Counter Narcotics Police of Afghanistan) in de noordoostelijke regio van Afghanistan (waartoe ook Baghlan behoort) operaties zal uitvoeren. De activiteiten zijn vooral gericht op het onderscheppen van drugs en het aanhouden en vervolgen van drugshandelaren. Dit project past binnen het Afghaanse nationale Counter-Narcotics Implementation Plan 2005 waarin wordt gestreefd naar uitbreiding van de onderscheppingscapaciteit van de CNPA buiten Kabul.

Daarnaast wordt momenteel bekeken of de Nederlandse politie zelf ook een concrete bijdrage kan leveren in de vorm van (intelligence-) training aan Afghaanse politiefunctionarissen.

Veiligheidssituatie

In het noorden van Afghanistan is het de afgelopen periode relatief rustig geweest, met uitzondering van de moord op een verkiezingskandidaat in de provincie Balkh op 27 september 2005. In de aanloop naar de verkiezingen van 18 september 2005 hebben zich meerdere incidenten voorgedaan. Van veel van deze incidenten is het niet mogelijk één enkele oorzaak aan te geven. Vaak is er een combinatie van factoren die resulteert in een gewapend treffen. Het gaat hierbij dan om factoren als, eventueel drugsgerelateerde, criminaliteit, langdurige vetes, politieke onenigheden en conflicten om de eigendom van land. Voorbeelden van incidenten van de afgelopen maanden zijn een eerdere aanslag op een kandidaat voor de parlementsverkiezingen, een gewapend treffen tussen twee politiecommandanten en raketbeschietingen op twee politie-opleidingscentra en op het Duitse PRT in Faisabad. Probleem bij het opsporen van de daders van deze incidenten is vaak dat de overheidsinstanties die het onderzoek leiden bevooroordeeld zijn, waardoor de onderzoeken dikwijls tot een onbevredigend resultaat leiden.

Vooraf in de noordelijke provincies hebben de laatste jaren veelvuldig wisselingen binnen de leiding van het overheidsapparaat plaatsgevonden. Provinciale en districtsgouverneurs, alsmede politiecommandanten, zijn regelmatig vervangen. Deze verdeel- en heerspolitiek van de centrale overheid leidt in sommige gevallen tot onrust.

Hoewel de parlementsverkiezingen op 18 september 2005 relatief rustig zijn verlopen, is de veiligheidssituatie in het zuiden van Afghanistan de afgelopen maanden geleidelijk aan verslechterd. De verwachting is dat in ieder geval tot aan de komende winterperiode deze trend zich zal voortzetten. De verslechterde veiligheidssituatie wordt veroorzaakt door een combinatie van machtsmisbruik door regionale en lokale overheden, spanningen tussen diverse stammen en clans, criminele activiteiten en het optreden van Opposing Militant Forces (OMF), waartoe de Taliban, Al Qa'ida en de Hezb-i Islami Gulbuddin worden gerekend. Door de slechte veiligheidssituatie is er sprake van veel onvrede onder de bevolking en zijn er weinig hulporganisaties aanwezig. Hierdoor komt van wederopbouw weinig terecht, wat de ontevredenheid van de bevolking vergroot. De onvrede in het zuiden wordt verder gevoed door de neveneffecten van de noodzakelijke strijd tegen de OMF. In dat verband heeft president Karzai onlangs aangedrongen op terughoudendheid bij het uitvoeren van luchtacties. Ook wil hij dat huiszoekingen alleen worden uitgevoerd met toestemming van de Afghaanse overheid.

Vanaf het voorjaar van 2005 is in het zuiden sprake van een aanhoudende stijging van het aantal incidenten. Het merendeel van de incidenten wordt veroorzaakt door de OMF en vindt plaats in de provincies Uruzgan, Kandahar (noordelijk deel) en Zabul (westelijk deel). Behalve het feit dat het aantal incidenten is gestegen, worden acties door de OMF ook technisch beter uitgevoerd en beter gecoördineerd. De OMF kenmerken zich in toenemende mate als een standvastige tegenstander, die bereid is langere tijd het gevecht aan te gaan. Tevens blijken de OMF in toenemende mate bereid te zijn gebruik te maken van meer radicale strijdmethodes zoals zelfmoordaanslagen en aanslagen op religieuze leiders die zich negatief uitlaten over de Taliban. Op 28 september 2005 vond in Kabul een zelfmoordaanslag plaats, waarbij zeker negen dodelijke slachtoffers vielen. De exacte

achtergrond van deze aanslag is op dit moment nog niet bekend.

Het Nationale Verzoeningsprogramma, waarmee de regering probeert gematigde Taliban-leden voor zich te winnen, heeft tot dusverre het tij niet kunnen keren. Hoewel verschillende Taliban-leden zich met de regering hebben verzoend, zijn geen grote successen geboekt. Er is zelfs mogelijk sprake van een toename van invloed van radicale elementen binnen de leiding van de Taliban. Daarnaast is het optreden van de OMF verbonden aan de steun die zij krijgen in Pakistan. Het bestrijden van de OMF is mede afhankelijk van de mate waarin de Pakistaanse autoriteiten deze situatie zullen veranderen. In dat verband kan worden opgemerkt dat Pakistan onlangs de troepenmacht in de tribale gebieden langs de grens met Afghanistan heeft versterkt.

PRT in Baghlan

In de provincie Baghlan zijn de afgelopen maanden de gouverneur, de politiecommandant en de commandant van de inlichtingendienst vervangen. De vervanging van gouverneur Hamdard was het gevolg van een protestbeweging in Baghlan tegen zijn beleid. Hamdard wilde de stad Baghlan tot provinciale hoofdstad maken, een stap die gevolgen zou hebben voor de werkgelegenheid in de bestaande hoofdstad Pol-e Khomri en voor de verhouding tussen de verschillende etnische groepen in de provincie. Ook benoemde hij in het provinciale bestuur en districtsbesturen een aantal partijgenoten waardoor de etnische verhoudingen in het bestuur werden veranderd. Er was sprake van een toenemende 'Pashtunisering', een tendens die ook in andere provincies in Noord-Afghanistan zichtbaar is. Hiertegen ontstond in Baghlan een coalitie van etnische groepen die zich benadeeld voelden. Van deze coalitie maakten enkele commandanten van officieel ontwapende strijdgroepen deel uit. Zij speelden op de achtergrond een rol in de protestbeweging. Het protest leidde in juli en augustus tot enkele demonstraties in Pol-e Khomri die vreedzaam zijn verlopen. Uiteindelijk heeft president Karzai gouverneur Hamdard begin september overgeplaatst naar de noordelijke provincie Jowzjan en heeft hij een van zijn adviseurs, luitenant-generaal Rasekh, een etnisch-Oezbeek, tot gouverneur van Baghlan benoemd. Dit heeft een kalmerend effect gehad op de etnische verhoudingen in de provincie.

De verkiezingen van 18 september 2005 zijn in Baghlan grotendeels rustig verlopen. Volgens een schatting van het JEMB ligt de opkomst in de provincie tussen de 35 en 40 procent. Drie kandidaten zijn van deelname aan de verkiezingen uitgesloten, omdat zij nog banden met gewapende milities zouden hebben. Daarbij ging het om Mustafa Khan, Amir Gul en Bashir Baghlani, commandanten van voormalige milities die formeel zijn ontwapend en ontbonden. Omdat pas vlak voor de verkiezingen tot hun uitsluiting is besloten en de kans bestaat dat kiezers toch op hen hebben gestemd, kunnen deze commandanten mogelijk nog voor problemen zorgen.

Sinds 1 september 2005 wordt de organisatie van het PRT voornamelijk gevuld door personeel dat afkomstig is van de Koninklijke marine, die de Koninklijke luchtmacht heeft afgelost. Dit laat onverlet dat militairen van alle krijgsmachtdelen deel uitmaken van het PRT. Bij aanvang van de werkzaamheden van het PRT, medio 2004, werd het benodigde personeelsbestand geschat op circa 150 personen. Gaandeweg is evenwel het takenpakket van het PRT uitgebreid. Voor de begeleiding van CIMIC-projecten zijn inmiddels enkele reserve-officieren als functioneel specialisten toegevoegd aan het PRT. Daarnaast is het PRT versterkt met enkele marechaussees voor het verzorgen van een basistraining van de Afghaanse politie; nieuwe trainingsprojecten voor de politie zijn momenteel in voorbereiding. Verder is gebleken dat de lange logistieke aanvoerroute naar het PRT vanuit

Kabul meer chauffeurs en militairen voor bescherming vergt dan aanvankelijk was voorzien, en zijn voor het goed uitvoeren van alle taken meer tolken nodig dan verwacht. Deze uitbreidingen tezamen hebben inmiddels geleid tot een personeelsbestand van ongeveer 180 personen.

CIMIC (civiel-militaire samenwerking) vormt een van de middelen die de commandant van het PRT kan inzetten bij het uitvoeren van zijn missie. Deze samenwerking kan bestaan uit het geven van adviezen, de aanwezigheid van CIMIC-personeel in de missieteams van het PRT, en vooral uit het opzetten van verschillende zichtbare projecten. Deze hebben tot doel een directe bijdrage te leveren aan het assisteren van de Afghaanse autoriteiten en het faciliteren van wederopbouw, alsook aan de veiligheid van de eigen eenheid door het winnen van de steun van de lokale bevolking. CIMIC-projecten worden door militaire functioneel specialisten ondersteund.

Wat betreft CIMIC staan het PRT verschillende budgetten ter beschikking. In de eerste plaats is er het 'hearts and minds'-budget waarmee het PRT eenvoudige, kortlopende projecten kan uitvoeren die snel een zichtbaar resultaat opleveren. Voorbeelden zijn bijdragen aan het interieur van scholen, de bouw van een moskee en de reconstructie van een ziekenhuis, maar ook het uitdelen van voetballen, noodhulp na een overstroming of een symposium voor vroedvrouwen. De kosten van deze projecten variëren van 20 euro tot ongeveer 10.000 euro. In totaal is per zes maanden 50.000 euro beschikbaar. Ook binnen andere missies in Afghanistan vinden CIMIC-activiteiten plaats in de vorm van eenvoudige 'hearts and minds'-projecten.

Met de 500.000 euro extra CIMIC-gelden die in maart 2005 ter beschikking zijn gesteld worden waterputten geslagen en kleine hydro-elektriciteitscentrales gebouwd. Scholen die tot voor kort in de open lucht lesgeven krijgen lokaal gefabriceerde tenten, en er is een contract gesloten met betrekking tot een pluimveeproject. Daarnaast behoort ook IDEA, dat het lokale midden- en kleinbedrijf adviseert, tot deze projecten.

Nederland stelt via het Facilitating Fund for Reconstruction (FFR) 5 miljoen euro beschikbaar uit OS-middelen voor het bevorderen van de wederopbouw in Baghlan. De 5 miljoen euro van het FFR zijn ODA-middelen en de genoemde 500.000 euro, toegewezen aan CIMIC-projecten van het PRT, maken hier deel van uit. Het grootste deel van het FFR, 4,5 miljoen euro, wordt besteed in lijn met het reguliere OS-beleid. Bij de identificatie van projecten zijn de prioriteiten van de lokale en de nationale overheid leidend. Belangrijke thema's zijn civiele infrastructuur, bevordering van de werkgelegenheid, economische ontwikkeling en goed bestuur.

Afgezien van de CIMIC-projecten, waarop hierboven nader is ingegaan, is uit het FFR momenteel 1,4 miljoen euro gecommiteerd. Verder ligt er een voorstel voor het aangaan van verplichtingen van nog eens ongeveer 1,2 miljoen euro.

Reeds gecommiteerd zijn de volgende twee projecten:

- met de Aga Khan Foundation is een contract getekend ten bedrage van ongeveer 1,2 miljoen euro; dit behelst het herstel van een weg, de bouw en herstel van vijf scholen, de bouw van een waterleidingssysteem en van vier bruggen;
- met het Child Fund Afghanistan is een contract getekend voor een alfabetiseringsproject van jonge volwassenen, ten bedrage van ongeveer 200.000

euro.

Het voorstel voor committering betreft het volgende project:

- met het Dutch Committee for Afghanistan zijn besprekingen gaande over financiering van een kaasfabriek, het geven van onderwijs op veterinaire gebied aan de bevolking en veterinaire zorg ten bedrage van ongeveer 1,2 miljoen euro.

Waarschijnlijk kan vóór 1 januari 2006 het resterende deel worden gecommiteerd.

Verkiezingsondersteuning door ISAF

Nederland draagt bij aan de ondersteuning van de verkiezingen door in het noorden van Afghanistan een mariniersbataljon in te zetten in het kader van de Election Support Forces (ESF) van ISAF. Hierover bent u onder meer met de brief van 26 augustus 2005 geïnformeerd.

Om voldoende inzicht te krijgen in de lokale en regionale situatie heeft het mariniersbataljon in de periode voorafgaand aan de verkiezingen verschillende patrouilles uitgevoerd in het gehele noordelijke ISAF-gebied. Met andere ISAF-eenheden in de regio, waaronder het Duitse PRT te Faisabad (provincie Badakshan) en het Noorse PRT te Maimana (provincie Faryab), zijn goede contacten opgebouwd. Ook met de lokale en provinciale autoriteiten, het Afghaanse leger en vertegenwoordigers van de VN zijn goede afspraken gemaakt.

Het bataljon opereert vanuit Mazar-e Sharif, maar rond de verkiezingsdatum zijn eenheden van het bataljon voor een periode van enkele dagen tot weken in verschillende delen van het inzetgebied gestationeerd geweest. In Maimana en Faisabad is het bataljon permanent aanwezig. Het bataljon heeft het verloop van de verkiezingen begeleid, waarbij de beveiliging primair een verantwoordelijkheid was van de Afghaanse overheid. Mede door de goede samenwerking tussen alle betrokken partijen zijn de verkiezingen relatief rustig verlopen. Hoewel zich verscheidene kleine incidenten hebben voorgedaan, hoefde het bataljon niet in actie te komen.

Ook de afwikkeling van de verkiezingen wordt voortdurend gecontroleerd. Tot eind oktober, als de verkiezingsuitslag bekend is, blijft het mariniersbataljon in de gehele noordelijke regio ontplooid. Voorzien is dat op 26 oktober a.s. het bevel over het bataljon door ISAF wordt teruggeven aan de Nederlandse Commandant der Strijdkrachten (CDS), waarna het vertrek naar Nederland zal beginnen. Naar verwachting zal al het personeel op 9 november a.s. weer terug zijn in Nederland.

Zoals bekend is vanwege de uitgestrektheid van het gebied de gangbare norm voor het verlenen van medische hulp niet in alle gevallen haalbaar. Om eventuele risico's zoveel mogelijk te beperken, is eerder besloten tot 1 oktober a.s. een medevac-helikopter toe te voegen aan het bataljon. De inzetperiode van deze medevac-helikopter is inmiddels verlengd tot 1 november aanstaande. Over het voorkomen van de ziekte Leishmaniasis en de daaromtrent genomen maatregelen bent u per brief geïnformeerd op 23 september jl. (kenmerk D2005003609).

F-16's

Sinds 1 april 2005 is een detachement van drie F-16 gevechtsvliegtuigen plus één reservetoestel operationeel vanaf het vliegveld van Kabul. Deze toestellen zijn voornamelijk

ingezet voor verkenningsvluchten en training voor het verlenen van luchtsteun ('close air support'). Enkele malen hebben F-16's ondersteuning geleverd aan ISAF en aan de Afghaanse overheid in de vorm van 'show of force'. De F-16's hebben geen wapens ingezet.

Vanwege de verkiezingen heeft ook België vier F-16's gestationeerd op het vliegveld van Kabul. Sinds 14 juli 2005 werken de Nederlandse en Belgische eenheden nauw samen in één gezamenlijk detachement. De Belgische eenheid is tot het einde van dit jaar aan ISAF ter beschikking gesteld. Er zijn concrete vooruitzichten dat een andere NAVO-partner de Belgische bijdrage zal overnemen.

De minister van Buitenlandse Zaken

Dr. B.R. Bot

De minister van Defensie

H.G.J. Kamp

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking

A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven